

moesten afstaan en de buitenplaats *Lindenhoff* de koepel.

De weg werd bij die gelegenheid ook bestraat en heet sindsdien *Rijksstraatweg*. Daar waar de oude weg niet meer tot het tracé behoorde, zoals in Baambrugge, bleef de naam Zandpad vigeren.

Op de kadastrale kaart is te zien hoe bruut de Korte Coupure door de dan bestaande verkaveling breekt (pag 124). Vaak wordt gedacht dat hiervoor de buitenplaats *Zorgvrij*, die destijds naast het nu nog bestaande Overdorp lag, is afgebroken, doch dat was reeds in de jaren 1770 - 1780 gebeurd. Van de ontstane opening in de bebouwing langs het Zandpad is bij de aanleg van deze coupure echter wel gebruik gemaakt!

Aan het wegbeeld werd uiterste zorg besteed. Oud-wethouder Grevenstuk schrijft daarover in 1932: *De Grootte Coupure, 8 minuten gaans, grootendeels aan weerszijden met 3 rijen boomen beplant, was een lust voor de ooggen, totdat men begon de buitenste rijen te rooien, waarna de rest spoedig volgde.*

De mooie Kleine Coupure bij Baambrugge heeft het langer uitgehouden. Vooral aan de kant van Abcoude gezien was het een prachtige laan, waar in vroeger jaaren de vermaarde - ook al verdwenen - harddraverijen werden gehouden. Op zekere tijd ging het gerucht dat de boomen geroooid zouden worden. Een deputatie van het Gemeente Bestuur is, volgens besluit van de Gemeenteraad, op audientie bij de Minister, De Marez Oyens, geweest, om voor het behoud van de boomen te pleiten. De boomen zijn nog veele jaaren blijven bestaan. Toen zij later geroooid waaren heeft men er kleine iepenboomen geplant, die niet tieren wilden. De weg is nu troosteloos kaal omdat de iepenziekte een handje mee geholpen heeft. Triest. Maar toen had de Korte Coupure ook nog geen verkeers-sluisjes en drempels.....

Dick Slebos

Misschien heeft u zich, staande in de Dorpskerk voor het grafmonument van Theodorus de Leeuw (1681-1744) en zijn echtgenote Maria de Smeth (1667-1743) wel eens afgevraagd wat de wapentjes op dat monument nu eigenlijk precies betekenen. Welnu: het zijn de zgn. 'kwartieren' van Theodorus en Maria, dat wil zeggen de familiewapens van hun beider ouders en grootouders. In dit artikel willen wij nader ingaan op de afgebeelde wapens; echter niet zonder eerst kort iets te vertellen (al was het alleen maar om even de herinnering op te frissen!) over Theodorus en zijn rol in het Abcoude.

De kwartieren van het echt paar De Leeuw-De Smet

Theodorus de Leeuw.

Theodorus de Leeuw was van 1715 - toen hij van de Staten van Utrecht de Heerlijke Rechten kocht van wat toen Abcoude Statengerecht heette en na zijn aankoop Abcoude De Leeuwsgerecht genoemd zou gaan worden - tot aan zijn dood in 1744 Heer van Abcoude. Zijn Heerlijkheid betrof het wijde gebied rond Baambrugge, inclusief het toen nog bestaande maar in vervallen staat verkerende Slot Abcoude. Hij betaalde voor deze Rechten een bedrag van toen 20.400 Guldens (in koopkracht mogelijk vergelijkbaar met zo'n 10 miljoen Euro thans) en mocht zich voortaan Heer van Abcoude noemen. Bovendien leverde deze aankoop hem allerlei inkomsten op, zoals marktrechten, visrechten, het recht tot kerkelijke benoemingen, gedeeltes van toegekende boetes e.d., en immateriële opbrengsten zoals de status van Heer te zijn van een Heerlijkheid.

Later, in 1726, wordt Theodorus ook Deken van het kapittel van St. Pieter en daarmee tevens Heer van Abcoude St. Pietersgerecht (Abcoude Proosdij), waarmee "beide Abcoudes" onder één Heer komen.

Achtergronden van Theodorus de Leeuw.

Theodorus de Leeuw was afkomstig uit de stad Utrecht, waar zijn familie al van oudsher belangrijke functies vervulde. In 1710, hij woonde toen in Amsterdam aan de Oudezijdsachterburgwal (toentertijd een heel chique buurt!) trouwde hij in de Waalse kerk te Amsterdam met Maria de Smeth, dochter van Raymond de Smeth, koopman en bankier te Amsterdam.

De De Smeth's waren een van oorsprong Brusselse familie, ongetwijfeld om geloofsredenen rond 1585 (val van Antwerpen 27-8-1585!) uitgeweken naar Keulen, om rond 1650 naar Amsterdam te verkassen. Theodorus en Maria verschillen qua leeftijd 14 jaar, in die zin dat Maria veertien jaar ouder is dan Theodorus. Zelf lijken ze dat leeftijdsverschil ook wat erg groot te hebben gevonden, want bij zijn huwelijk noemt Theodorus zich drie jaar ouder dan hij werkelijk is, terwijl Maria drie jaren van haar werkelijke leeftijd afdoet. Hun leeftijdsverschil brengen zij zo, op papier, terug van 14 jaar naar 8 jaar....

Theodorus en Maria blijven aanvankelijk in Amsterdam wonen, maar kopen al spoedig (1714) het buiten Elsenburg te Maarssen, vermoedelijk als zomerverblijf. En als Theodorus in 1715 Heer van Abcoude wordt, brengt dat, als 2e 'buitenhuisje', het Slot Abcoude met zich mee, dat hij vanaf ca. 1730 laat herstellen.

Behalve Heer van Abcoude en Deken van St. Pieter wordt Theodorus - zoals blijkt uit het opschrift in zijn grafkapel - afgevaardigde voor de Staten van Utrecht bij het College van de Admiraliteit van Zeeland, alsmede afgevaardigde bij de Amsterdamse kamer van de West-Indische Compagnie, de W.I.C. Tevens wordt hij Hoogheemraad van de Lekdijk Bovendams*).

Al in 1723 geven Theodorus en Maria opdracht om aan het koor van de Dorpskerk van Abcoude een grafkapel voor hen beiden te bouwen. Zij hebben dan nog zo'n kleine twintig jaar te leven, maar 'memento mori' (gedenk te sterven) was in hun tijdsgewricht nog een centrale gedachte in het onzekere dagelijks bestaan. In de grafkapel laten zij een grafmonument oprichten met de familiewapens van hun beider voorouders. Dit was een gebruik dat zij overnamen van de adel. Daar was het soms, om voor bepaalde functies in aanmerking te komen, noodzakelijk dat de 'probant' (= kandidaat) kon terugwijzen op bijvoorbeeld acht adellijke kwartieren, dus acht adellijke voorouders. Voor de goede orde: bij Theodorus en Maria betreft het geen adellijke kwartieren!

De kwartieren De Leeuw en De Smeth komen zowel voor aan de buitenkant van de grafkapel als, met één afwijking, aan de binnenkant. Voor het monument staande zien wij links de wapens van de voorouders De Leeuw en rechts die van de van de voorouders De Smeth. Achtereenvolgens betreft het, van boven naar beneden:

Kwartieren de Leeuw.

De Leeuw

(uit Utrecht, later uit Rotterdam), de vaderskant van Theodorus, voorstellende '1 en 4: drie zwarte ('sabel') rozen op zilver; 2 en 3: een zwarte gaande leeuw op zilver'.

d'Hoschepied

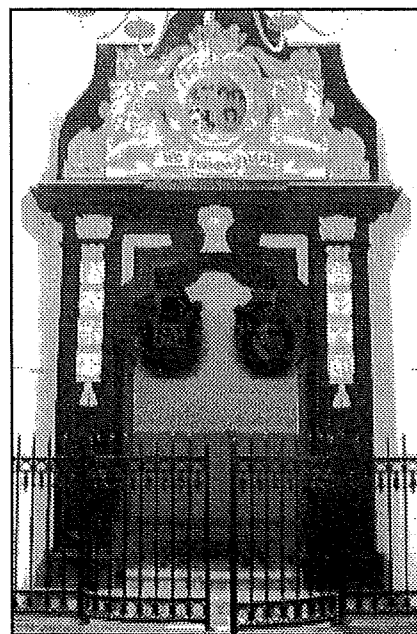
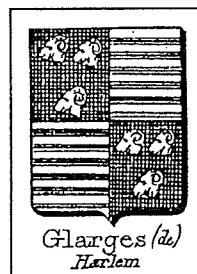
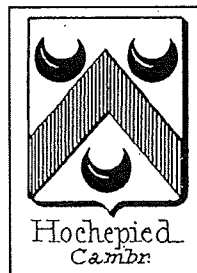
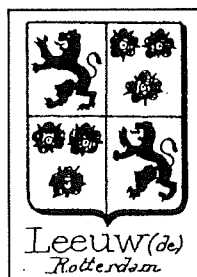
(uit Amsterdam, eerder uit Cambrai), de moederskant van Theodorus, voorstellende 'op zilver een rode ('keel') chevron, vergezeld 2 en 1 van drie wassenaars' (=halve manen).

De Glarges

(uit Amsterdam/Haarlem), de moederskant van de vader van Theodorus, voorstellende '1 en 4: op zwart drie zilveren ramshoorns; 2 en 3: twaalf velden afwisselend van zwart en blauw ('azuur').

Beck,

de moederskant van de moeder van Theodorus, voorstellende '1: op goud een zwarte merel; 2 en 3: op zwart een gouden ster; 4: op blauw een gouden dolfijn'.

Het voorgeslacht van Theodorus de Leeuw.

De vader van Theodorus de Leeuw, Mr. Egbertus de Leeuw, was in Utrecht "ontvanger van de generale middelen 'slands" geweest, als zodanig genoemd 1671-1681.

Zelf een zoon van Balthazar de Leeuw en Cornelia de Glarges, was hij rond 1669 gehuwd met de moeder van Theodorus: Catharina de Hoschepied, toen "oud 24 jaar, van Londen, dochter van Daniel Jean de Hoschepied en Caterine Beck" (ook Becq en Bex). Daarmee zijn de vier kwartieren van Theodorus (De Leeuw, d'Hoschepied, de Glarges en Becq) geïdentificeerd. De naam 'De Hoschepied' komen we in de archieven in verschillende schrijfwijzen tegen, zoals Hoschepied, Hoschepiet, Hoshipie, etc. etc.! Theodorus was het één na jongste kind, en de jongste zoon uit het huwelijk.

Voor genealogisch geïnteresseerden: de afstamming van Theodorus de Leeuw is in de lijn 'De Leeuw' terug te voeren tot een zekere Cornelis de Leeuw, "majoor van Schoonhoven":

I
Cornelis de Leeuw, geboren vòòr 1500, majoor van Schoonhoven;

II
Roelof de Leeuw, geboren ca. 1510?, burger van Utrecht, in 1549 kameraar en vanaf 1551 Raad te

Utrecht, huwt Henrica van Leeuwen;

III

Balthasar de Leeuw, geboren ca. 1540?, artilleriemeester van Utrecht, huwt Eva de Leegh;

IV.

Egbertus de Leeuw, geboren ca. 1570?, rentmeester van de bisschopstieden, huwt Elisabeth Schade (van Westrum);

V.

Balthazar de Leeuw, geboren 1598, ontvanger, huwt in de Domkerk Cornelia de Glarges uit 's-Gravenhage, dochter van Philip de Glarges secretaris van het Hof van Holland en van Cornelia Michaelis;

VI

Mr. Egbertus de Leeuw, geboren 1634 (zie eerder).

Bij het familiewapen De Leeuw vermeldt Rietstap, samensteller rond 1900 van het bekende wapenboek *Armorial Général* waaraan de afgebeelde wapens zijn ontleend, de herkomstaanduiding "Rotterdam". Misschien slaat dit op de tijd dat Rietstap zijn standaardwerk samenstelde: aan het eind van de 18e eeuw was er in Rotterdam een belangrijke familie De Leeuw, die directeur was van de Van Nelle fabrieken. Het zou aardig zijn de familiebanden tussen de Utrechtse en Rotterdamse De Leeuw's nog eens nader uit te zoeken. In elk geval bleef het huwelijk van Theodorus en Maria kinderloos, zoals ook wel te begrijpen valt gezien de leeftijd van Maria bij haar huwelijk.

Kwartieren de Smeth.

De Smeth

(uit Brussel), de vaderskant van Maria, voorstellend 'op goud drie zwarte hoefijzers, de kalkoenen (= de uiteinden) naar beneden gericht'. Het wapen is een zgn. 'sprekend wapen', dat verwijst naar de betekenis van naam De Smeth = de Smit, vgl. hoefsmid.

Tersmitten

(uit Amsterdam), de moederskant van Maria, voorstellend 'op blauw een zilveren roos met een groene ('sinopel') steel en twee groene bladeren': zoals in hier afgebeelde wapen weergegeven in de kwartieren 1 en 4. (Het afgebeelde wapen kan dus van later datum zijn.)

Engels

(uit Keulen), de moeder van Maria's vader, aan de buitenzijde van de kapel 'een chevron omgeven door boven twee Franse lelies en onder een klavertje-drie'. Aan de binnenzijde van de kapel bevindt zich een afwijkend wapen, nl. 'gedeeld; rechts (voor de toeschouwer links, maar achter het schild staande, dus heraldisch, rechts!) een staande roos, links (=rechts) 3 rode pluimen 1 en 2'.

Wolters

(Utrecht, Amsterdam), de moeder van Maria's moeder, voorstellend 'op goud drie op een rij staande grote zwarte haken met gekrulde punten'.

Het voorgeslacht van Maria de Smeth.

Maria de Smeth was in 1667 te Amsterdam geboren en 1.9.1667 in de Oude Kerk gedoopt als dochter van Raymond de Smeth, koopman te Amsterdam, en Barbara Tersmitten. Bij het huwelijk in 1710 van Maria met Theodorus de Leeuw wordt 'haar vader Rijmond' aangeduid als 'inpotent', wat (hier) wil zeggen 'niet langer handelingsbekwaam'.

Genealogie:

I

Willem Pietersz. de Smeth, huwt vòr 1554 Barbara Optenberg. Zij hebben te Brussel (ged. 17.6.1554) een zoon Joost Willems de Smeth.

II

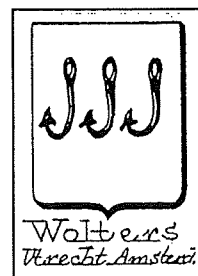
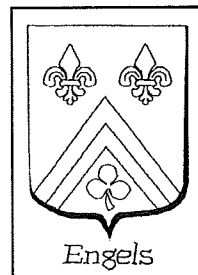
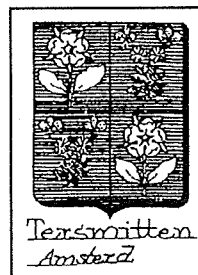
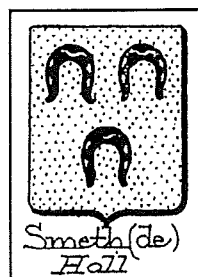
Joost Willemsz. de Smeth huwt Antwerpen 9.5.1581 Anna Jehu. Zij hebben 5.4.1584 te Brussel een dochter Anna. Joost en zijn beide Anna's vluchten tussen 1584 en 1586 naar Keulen, waar 31.7.1587 een zoon Joost wordt gedoopt. Joost Willems overlijdt 24.3.1617 te Keulen.

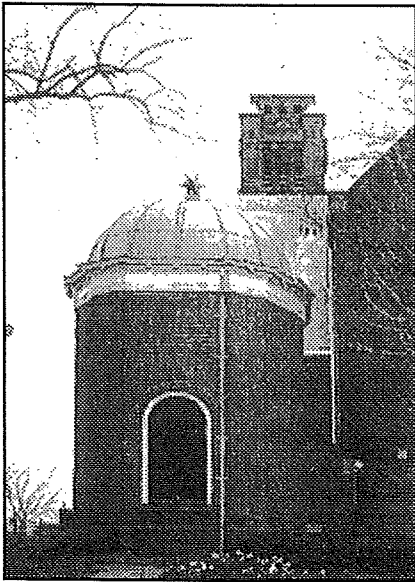
III

Joost de Smeth jr. huwt Keulen 10.12.1600 met Margaretha Engels, dochter van Conrad Engels en Geertruy Laermans. Eén van hun kinderen te Keulen is Raymond, de vader van Maria de Smeth. Een andere zoon, weer een Joost, begint te Amsterdam een handelshuis en wordt door Elias (Johan E. Elias: De Vroedschap van Amsterdam 1578-1795 [1963]) omschreven als 'zeer voornaam koopman op Engeland, Spanje, Italië, en de Levant; groot-handelaar in zijde'. Voor zover bekend werkte Raymond bij het handelshuis van zijn broer.

Het overlijden van Maria de Smeth en Theodorus de Leeuw.

Maria de Smeth overlijdt op 3 april 1743 te Maarssen op hun buiten Elsenburg. Het Maarssense 'Register van ontvangsten voor begraven' meldt op blz. 173:

'Den 5den april 1743 is de bekendmaking gedaan wegens 't overlijden van vrouwe Maria de Smeth, Huysvrouw van De Heer Theodorus de Leeuw, Heer van Abcoude & Baambrug. Die dag geluydt 3 uure. Kosten: 1.10. Den 9 dito is dit lijk tot Abcoude bijgeset en dien dag alhier ook geluydt 3 uure. Kosten: 1.10' (= 1 gulden en 10 stuivers:) Een jaar na het overlijden van zijn vrouw overlijdt ook Theodorus de Leeuw, en wel te Amsterdam op 7

april 1744. Dit overlijden wordt ook te Maarssen bekend gemaakt, getuige het eerder genoemde Register: 'Op 7 april is tot Amsterdam overleden de Weledelgestrenge Heer Theodorus de Leeuw, Heere van Abcoude & Baambrug. Den 9 dito is dit overlijden alomme op Maarssen & Maarsseveen aan die Voorname Luyden bekend gemaakt en doen geluydt 3 uure. Kosten 1.10'.

Zoals bekend zijn beiden, Maria en Theodorus, na hun overlijden inderdaad in hun grafkapel bijgezet.

Een kloon van de Abcoude grafkapel.

In Alphen aan den Rijn heeft een verre achterneef van Maria de Smeth, een Mr. Pieter baron De Smeth (1753-1809), in de 2e helft van de 19e eeuw als Ambachtsheer het bestuur uitgeoefend. Ongetwijfeld geïnspireerd door het bouwwerk van Theodorus de Leeuw en zijn Maria, heeft deze Mr. Pieter aan de dorpskerk van Alphen aan den Rijn in 1773 eveneens een vergelijkbare grafkapel laten bouwen (die overi-

gens als gevolg van de kerkbrand in 1916 vrij kwam te staan). Echt identiek aan zijn voorbeeld, zoals dat bij echte klonen hoort, is de Alphense kapel niet: zie de opgenomen afbeelding, evenals de genoemde feiten ontleend aan 'Tien eeuwen in Rijn en Gouwe'. Niettemin lijken Theodorus en Maria met hun Abcoude kapel in de familie een trend te hebben gezet!

Ger van der Most

** Waar de Hollandse IJssel in de rivier de Lek stroomde lag ooit een dam. Die dam, even ten westen van Vreeswijk bij "Het Klaphek", was het punt waar het Hoogheemraadschap Lekdijk Bovendams, tussen Amerongen en de IJsseldam, overging in het Hoogheemraadschap Lekdijk Benedendams, tussen de IJsseldam en Schoonhoven (Bron: WWT). Theodorus de Leeuw vervulde hiermee een taak bij de Lekdijk Bovendams die zo'n kleine 400 jaar vòòr hem Zweder van Abcoude al had vervuld voor de Lekdijk Benedendams, zie de Angstelkroniek, nr 10 blz. 114 kolom 3.*

Bronnen: Reeds in de tekst vermeld. Daarnaast: overwegend eigen onderzoek in Het Utrechts Archief en het Gemeente Archief Amsterdam.

Literatuur.

G. van der Most: "Theodorus de Leeuw (1681-1744), Patriciër en Bestuurder". In "Van Angstel tot Kromme Mijdrecht" pp 117-121, Utrechtse Biografieën (SPOU 2001).

Ontwikkeling van de middenstand in Baambrugge

na de tweede wereldoorlog tot heden door Harrie Hoogenhout

Tot vorig jaar konden de inwoners van Baambrugge voor hun dagelijkse levensbehoeften terecht op hun eigen dorp. Er waren nog altijd een groenteman, een slager, een bakker en een kruidenier.

Groenteman, Bertus Korver, sloot echter medio 2001 zijn winkel en een deel van het dagelijks noodzakelijke voedsel moeten de Baambruggers nu elders inslaan.

Wat die voorzieningen betreft, is het wel eens anders geweest en in onze herinnering passeren alle neringdoenden binnen de bebouwde kom de revue, die na de tweede wereldoorlog in Baambrugge actief geweest zijn.

We beginnen aan de Binnenweg. Daar woonde (nu tussen nr 9 en 13, het huis is afgebroken) Eb Moen die, met een olievat op een tweewielige

kar, in het dorp petroleum uitventte. Door het opendraaien van een kraantje aan het vat werd een litermaat gevuld die middels een trechttertje weer geleegd werd in vier-liter-kannetjes. Henk Griffioen, alias Henk Stok, heeft hem daarin nog bijgestaan. Daarnaast konden de boeren gevangen mollen bij Eb Moen kwijt. Voor de huiden daarvan betaalde hij een dubbeltje.

Verderop aan de Dorpsstraat (nu nr.31/33), net voor de Zuwe, stond de galanteriewinkel van mevr. van Teeseling-Nel. (Haar man, Jan van Teeseling, was loodgieter/elektricien en had zijn werkplaats aan de Zuwe, die later overgenomen werd door zijn medewerker Jan Samplonius.) Voor huishoudelijke artikelen, zoals kopjes en schoteltjes maar ook kleine elektrische apparaten, kon je bij haar terecht.

Schuin daar tegenover (hoek Zuwe/ Dorpsstraat, nu Dorpsstraat 28 waarin sinds kort een kapperszaak gevestigd is) stond de "Spar" kruidenierswinkel van Paul van Es. Begin